

А. С. Підпригора, студентка

М. П. Денисенко, д.е.н., професор

Київський національний університет технологій та дизайну

ЯКІСТЬ ТА ДОСТУПНІСТЬ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Освіта є основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку особистості суспільства, нації і держави, нарощення їх інтелектуального, духовного та економічного потенціалу.

Освіта – процес формування знань, духовного обличчя людини під впливом інтелектуальних надбань, моральних і духовних цінностей, процес виховання і самовиховання.

Система освіти складається із закладів освіти, наукових, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою, а також самоврядування у сфері освіти.

На сучасному етапі суттєво розширюється сфера платних освітніх послуг: плата за додаткові освітні послуги для учнів з предметів, не передбачених державним стандартом; навчання в гімназійних класах з оплатою вивчення додаткових предметів; платне навчання студентів у середніх і вищих навчальних закладах та ін.

Послуги освіти є дорогими, що обумовлено використанням висококваліфікованої педагогічної праці, навчально-лабораторного устаткування, високою часткою постійних витрат. Одним із головних факторів розвитку послуг освіти є розумові здібності, інтелект викладачів, їх гранична корисність, унікальність. Деякі з них мають монопольну ціну.

Особливості технології надання освітніх послуг пов'язані з підвищенням їх конкурентної диференціації, яка здебільшого відбувається за ціновим фактором, що спричиняє цінову конкуренцію. Альтернативами їй можуть бути: наділення існуючих освітніх послуг елементами новаторства (підвищення кваліфікації випускників через кожні п'ять років за зниженими цінами, безоплатне забезпечення підручниками через систему Інтернет тощо); укомплектованість навчального закладу висококваліфікованими викладачами, які постійно підвищують свій освітній рівень; створення сучасних аудиторій, матеріально-технічної бази; більш досконала організація процесу навчання (можливість самостійного вивчення матеріалу і контролю за допомогою комп'ютера в інтерактивному режимі, використання комп'ютерних баз даних, кейс-стаді, тренінг, робота в малих групах, дистанційні форми навчання через інформаційно-комунікаційні мережі).

В оцінюванні якості освітніх послуг послуговуються такими критеріями:

- доступність послуг, що пов'язана із розташуванням навчального закладу поблизу місця проживання "покупця";
- репутація навчального закладу;

- знання і досвід викладацького персоналу;
- надійність (належний рівень знань), безпека у навчанні (під час експериментів), культурний рівень викладацького персоналу (ввічливість, тактовність, увага);
- реакція на додаткові вимоги учнів, студентів, організацій-споживачів;
- рівень комунікації (функціонування електронних комунікаційних мереж, комунікабельність викладачів);
- естетика приміщень (зовнішній вигляд працівників, обладнання аудиторій).

Вища освіта, будучи важливою складовою національної економіки, у зміцненні й утвердженні авторитету України, як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави, відіграє важливу роль. Завдяки їй відбувається розвиток духовної культури нашого народу та відтворення інтелектуальних і продуктивних сил суспільства. Вирішення дилеми “потреби-можливості” у сфері освіти, зокрема підвищення її якості у комплексі з модернізацією первинної освіти, може настати лише через багато років унаслідок виходу економіки країни з кризи і великого збільшення освітнього бюджету. Проте, в такому варіанті освітяни будуть змушені довго чекати, а система освіти в цілому не виконає свого креативно-інноваційного завдання, не зможе стати потужним фактором розвитку та утвердження України. Тому аналіз та дослідження проблем доступності вищої освіти на сучасному етапі набувають своєї актуальності.

Проблеми доступності вищої освіти України у своїх працях досліджували Є. А. Іванкіна, О. Ю. Корнева, О. М. Левченко, М. Л. Максимова, М. А. Маленко, А. Б. Філіпова.

Доступність вищої освіти ми визначаємо як сукупність реальних умов забезпечення рівних можливостей для здобуття вищої освіти індивідами, незалежно від їхнього економічного становища.

Проблема нерівності доступу до вищої освіти розглянута і визначена як:

- правова нерівність, яка розуміється як нерівність прав, що закріплені на законодавчому рівні;
- соціально-економічна нерівність, яка розуміється як нерівність доступу до освіти чи досягнень в системі освіти, обумовлена нерівними соціально-економічними характеристиками різних груп людей;
- нерівність, яка обумовлена відмінностями в якості освіти на попередніх ступенях навчання.

Нерівність можливостей в отриманні вищої освіти пов'язується, перш за все, з відмінностями в якості навчання в школі.

З урахуванням об'єктивних реалій, проблема забезпечення рівного доступу до вищої освіти розуміється не тільки як створення рівних можливостей для здобуття вищої освіти, але і як розширення можливості для тих груп населення, які традиційно обмежені в ньому. До їх числа можна віднести наступні групи: особи з обмеженими можливостями, етнічні

меншини, особи, що проживають у віддалених районах та сільській місцевості, жінки за деякими спеціальностями, особи з соціальних груп з низьким прибутком [1].

Доступність вищої освіти зовсім не заперечує існування бар'єрів відбору учнів за критерієм їх здібностей. При цьому дані бар'єри тим вищі, чим вищі обмеження пропозиції якісних послуг освіти в певній країні.

Можна виділити організаційно-економічні механізми забезпечення доступності вищої освіти:

- зниження інституціональних бар'єрів: створення рівних стартових можливостей за якістю освітніх послуг, одержуваних у середній школі, а потім забезпечення рівних можливостей для переходу з середньої – у вищу школу;
- зниження фінансових бар'єрів: організація сприятливих умов, що забезпечать рівні можливості для всіх домогосподарств, які мають різні доходи і різний рівень накопиченого капіталу в оплаті навчання та проживання студентів під час отримання освіти [2].

Висновок. Після розвалу СРСР та в роки реформ українська система освіти все ще перебуває на перехідному етапі. Зміни призвели до зростання числа нових вузів, в основному приватних. У результаті число людей, які здобули повну вищу освіту, збільшилось, проте, сучасні дослідження ринку праці показали невідповідність якості підготовки молодих спеціалістів вимогам сьогодення. Існують ще видимі відмінності у доступі до якісної освіти між міськими та сільськими студентами. Число людей з повною вищою освітою на тисячу населення збільшилося на 31 відсоток у містах і 69 відсотків у сільській місцевості. Як правило, рівень знань учнів у сільських районах нижчий, ніж у їхніх однолітків – у міських, і діти часто не складають успішно іспити через відсутність належного рівня підготовки [3].

Таким чином, забезпечення рівності та доступності освіти в цілому повинно стати наріжним каменем освітньої політики в Україні (як це має місце сьогодні в більшості розвинених країн). Нерівність освітніх можливостей в Україні служить найважливішим показником економічної неефективності системи освіти і всієї економіки. При цьому суттєвим чинником, що впливає на підвищення ефективності сучасних ринкових відносин є рівень соціальної та освітньої мобільності працівника. Саме тому рівень доступності освіти, яка забезпечує зростання мобільності є вирішальним у формуванні творчої особистості, здатної використовувати отримані знання для конкурентоспроможної діяльності в будь-якій сфері суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. *Кремінь В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати/ В.Г. Кремінь. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.*

2. *Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття: у 3 кн. / [кер. авт. кол. В. Литвин.]. – К. : Навч. Книга, 2004. Кн. 3: Модернізація освіти. – 2004. – 943 с.*
3. *Садрицька С. В. Якість освіти очима майбутніх фахівців / С. В. Садрицька // Науковий журнал. – 2008. - № 2. – С. 98 – 100.*